

QATEPEREWAGHMENG

AATKAQELGHII YUUUK

QATEPEREWAAGHMENG AATKAQELGHII YUUK

Naghaaq

Ungipaghan Aapghistenga: Akulmii

Ungipaghan Naghaangllaghtenga: Uqiitlek

Ulimaaggi Alaskam Yupigan
Akuzillghanun Ilanganun
Ulimaviganun Aywaaghmiit
Liinnaqellghita Naalkunnaqellghan
Alaskam Liinnaqfigani, Fairbanksmi

Igam uum igangllanqigetelleghqii
allakun igakun qamagllukillu nalighnegrillu kenlelguut,
kaangghwitnun aaputellngunateng igaqenqigetelleghqii atughqaanghitut.
Igangllaghvik: Alaskam Yupigan Akuzillghan Liinnaqfiga

Sivuliit igangllaqat: Akimigaq Yuuk Igat

Kumlavik 1978

Sivuqam Qiighqaan Yupigistun

THE MAN DRESSED IN WHITE

Play

Story told by: Grace Slwooko

Play arranged by: Vera Oovi Kaneshiro

A Production of the
Alaska Native Language Center
University of Alaska
Fairbanks, Alaska 99701

The right to reproduce all or
part of the contents in any form
is reserved by the Alaska Native
Language Center

First Printing: 300 copies

October 1978

St. Lawrence Island Yupik

QATEPEREWAAGHMENG AATKAQELGHII YUUK

Naghaaq

Ungipagham Yugi:

Nukalpigaq	Umiilgem nulighha
Aghnaq (nulighha)	Aghnaghqaq umiilgem paniga
Mekelghiighhaq taghnughhaq	Aghnaghaghllak
Nukalpigaam atanga	Malghugneghet net
Nukalpigaam naanga	taghnughhalwaaqluteng
Nukalpigaat qafsinat	Aghnalqwaaghllak
Alla nukalpigaq	Yulghun
Qafsinat aghnaghaat	Aghnalghun
Umiilek	Nanevgaghqaq

Lilleg:

Net nenglum ilungani; nukalpigaq, angayuqakek, nulighha, ighnegrhaa taghnughhaq. Nukalpigaam taghnughhaq inagmikluku pagiqegkanga megnuke-piglluku. Gginaaneng mallat awiitaqluki. Legan itakepiglluku pagiqeg-kanga. Nulighha taana aksigulghii nanimineng. Atanga iggasighlluni, naanga enkaam tamaani qepghamsulghii.

Nenglum ilunga maalghugegneng nanilighluni. Segelaatkun kaamgeklu atkuklu agaghlluteng. Sagneghet qafsinat. Nukalpigaankuk atakullghiik ilepghaaghullutek. Aghnak umestaaghaghmeng qallevagullutek. Taghnughhaq umestaaghaghmeng qallevagluni.

Safkaaghutem mayughtellha

Ungipaghaghta:

Ungipaghaninguq imani nes taakut kiyaghtat. Nukalpigaq nulightun-ghhaq awatangani. Nulighha ighnengumalghii. Avaqutimalghiik. Nukalpi-gaam elngaatal avaqtani megnukeghllak aflengakeghllak quunpeng. Re-pall aananiitkelluku. Mallaghqaqlu legan gginaaneng iqitaqegkanga. Elngaatal aananiitkumakanga aneghrengitkem angtalnganeng. Ilangitnun nukalpigalgutmi ulapullghiinun ilannaniimalghii talwa. Atangan qenwat tawaten ilannanighyan kaynguyagusimakanga.

Akuzilleq:

Atangan ighneni pimakanga, "Seghleghhalek aa, quyakaqamsi allgeghh-nemsi. Quyaaqukut taghnughhangnemta. Elpesi allgeneghpesini quyakepig-taqamsi. Taawanginaq aananiitkigatamsi. Kaynguyagutunga ulapullghiini un'gani esghaghnanighwaaqemken. Kaynguyagutunga."

Safkaaghutem saapellgha

Ungipaghaghta:

Tamaaninguq elngaataall nukalpigaat ulapaqsalghiit qaasqami ighiv-gaanneghisteng, tughumghalluteng, aqfalighaataqluteng. Taananguq pina-nighwaaqaq mekelghiiq, nukalpigaq avaquititmineng. Atangan kaynguyagusi-makanga.

Llilleq:

Mekelghiighet qafsinat ulapullghiit. Qafsinat tughumghallghiit. ilangi aqfaquullghiit. Temkaalluteng kaamgulluteng, amimeng atkugulluteng.

Safkaaghutem ikightellgha

Salleq:

Nukalpigaat ulapullghiit. Ungipaghaghta ungipaghaamaluku.

Safkaaghutem saapellgha

Ungipaghaghta:

Tawaten nukalpigaam atangan pimayaqanga, sugagumalghii. Atangan kaynguyagunniluku ulapnanilghii pimayaqanga. Enkaam tawaten piniluni sugagumalghii. Sameng pigpenani naaminunllu nuliighminunllu aatkanglliis-qelluni qateperewaaghmeng. Ulimalaghtestii amiperewaaghmeng. Elinga ayaviingllaghtuq nuvugmikun wanilegmeng.

Taagken taaqsata legan aatkani, nukalpigaq aghulaquq. Aga legan kilgaanun aghulaquq. Ungipaategpenaki navek pinaqutni.

Llilleq:

Ilungani nenglum net kiyaghtaaghullghiit aleghquusimaghmeng. Aghnak kakillghiik yugem aatkaaneng amimeng. Nukalpigaq ayaviingllalghii unagh-simeng nuvugmikun wanilegmeng. Atanga enkaam iggasighmi esghapakangi. Taghnughhaq aghsugluni qavalghii.

Safkaaghutem ikightellgha

Akuzilleq:

Nukalpigaam nuliinillu naanillu piik: "Elngaataall aatkangllaghteg-nenga amimeng qateperewaaghmeng qamaglluku. Sukalluku ultimategnenga elngaataall. Taayughqitek."

Aghnak ellmetegneng aleghquusimaagmek taayughqusimaagmek kakituk.

Aghnam ukaani pimakanga, "Kaay, seghleghalek sanaqelleqa nukalpi-gaq."

Nukalpigam nulighhan akitaa, "Sangamituq aatkangllaragkiighesqa. Entaqun napinaluni piiq, neqniighnaluni."

Aghnam sakingan pii, "Aatak taayugniighumaghpek kakinaqi. Amimeng sanaghti, whanga liighqughnaqunga enkaam kakilaghhaatin."

Ukaaghan pii, "Seghleghalek entaqun napinaluni yataaghquq. Aatak aatkii taayughqutkennaqanka."

Salleq:

Nukalpigaam aatkani taqsagneki legan aatqughluki sameng pigpenani ayaviini tuguluku aga aannginaamaghmi. Legan taakut kingunghi ell-meggneng esghaqaqtut aanyan nukalpigaq.

Safkaaghutem saapellgha

Ungipaghaghta:

Aanluni kilgaanun aghulaquq. Nukalpigaq sugagluni aghulaqegkaq kilgaanun. Igleghtekaq, igelehtekaq elngaatal. Iglehtellhem tagtlangani hii, piniighighllakaq. Tawaten mekelghiiq igelehteghngaaghmi leganqun sukaaghhighllagtuq. Naayghaghllagennguq agarugliak sungaghyugginaat aliineghminiki, leganqunnguq teskanavek aga ilangitun naayghat taglaghaqelghii. Ataasimeng tawaten naayghaghllaget taakut agigsaqmini-ki ighivgaqestami neghllagnguq kana. Hii, neghllagnguq, nenglulghutegh-lak. Taawanguq nenglughrugllak nem qukaani, enkaam nenglusqughhaq pikatangitni aavngaghaghmi.

Llilleq:

Nukalpigaq saam qaaynganeng kanavek esghapakangi nenglulghun. (Katam naayghaneng asitmum agiglluni.) Terugikat nenglulghun igaghqwaaghllagkun minglekun llikat wallu napaghtekat. Nukalpigaq katam naayghaneng agigllu-ni. Nukalpigaq amimeng qateperewaaghmeng aatkaghuni ayaviighmeng tugu-miighluni wanilegmeng nuvugmikun.

Akuzilleq:

Nukalpigaq qevuulluku sumeghtaghaghtuq, "Neghllagmun qenwat kaatunga. Taana awiim nenglughrukutaaghllak qukaanilnguq umiilgem pikegkanga, taam neghllagem agghistengan nenglukaa. Enkaam awiim taana saam, saam yaywaa-

lingiighhaam nekaa nenglusqughhaaq. Tawavek nenglughrugllagmun piyaquma."

Salleq:

Nukalpigaq agigfigmineng ukigtuq, enkaam aga takwii nenglut. Terugikanun piyugtuq. Piyugumaluku safkaaghun safkaaghhaaq.

Ungipaghaghta:

Leganqunnguq tespikegken naayghaghllagneng agghingwaaqaghuni um-yugagni taagesluket ukigtuq nemun. Leganqunnguq ukigyalghiimi tengaa-kestaghuni. Sukaghllak. Ighivgarestaagughnuq. Nateqlilluni naaygha-neng aga atghaghtuq. Nenglughllagmun kaatuq ighivgarestaamaan. Manu-ghaakunnguq nenglughllagem kaatuq. Paqemsuggiaghulluni neghllak, qayugh-lak ighivgaqanga. Tanqighhaq pika esleqsaghtungestaghuni. Alii-neghllugllak.

Lilleg:

Nukalpigaq uteghpaarkitaalghii nenglughllagem manugaani. Ayaviigha ayaqighlluni nenglughllagem manugaakun. Nenglu igaghpagkun terugikaq, iteghviga qiipaghambeng safkaaghuni. Aghnaghaat qama nenglum ilungan mengeghaasimaghmeng nengaallghiit, reghetaghtaqluteng amigem safkaaghutangakun. Piiqunnguq: (mengit aliilluki) "Kaay, sangamillu anuqataaghqaq qakemna lengaaghrughqaagagu. Teghignaghalek." Ataasiq aghnaghaq reghe-lluni iitqaghlluni qamanguq:

Akuzilleq:

"Kaay, yuuk qakma iqangituq avangituq. Esghaqaghtegguqun." (Reghetaghllutenguq ilangita aghnaghaat esghhaghaat nukalpigaq manughami utegh-paarkitaalghii. Aga iitqaghtaalluteng qamanguq:

"Elngaatall yuuk qakma iqangituq avangituq. Uteghpaarkitaaghqaquq manughami. Ayaviighan nuvugani waningeighhaq anuqataghaam lengaaghtagh-regaghaqaa. Qateperewaaghmeng aatkaquq yuuk." (Qama yugllagem, nanevgam menga): "Esghaghyaqhtuqaghteggu."

Salleq:

Aanuq qamaken nukalpigaq. Sameng pigpenaan uteghpaarkitaaghtuq. Nukalpigaq singilpayukiinaghuni.

Ungipaghaghta:

Nukalpigaam qamaken aanluni tesqaiemna nukalpigaq sameng pinghitaa saam pinighyagutem. Qalleqpenaninguq uteghpaarkitaaghtuq singilpayukegh-luni. Singini keviitagheshnaghuni aanqaghtekaq qullingunani. Tawallinguq saam yimiyugem angtalanganeng sameng pinghitaa esghaghluku nukalpigaq

una pinighthalek, iqangilnguq avangilnguq sungaghaghalek, eslam sunagħaqwaaslu k igeleħtegħħillagħem. Yimikluku sameng pigpena maligsa-ghumakanga, ellngallu utegħpaarkitaaghħumalghii. Sameng pigpenani temngi pii,

Akuzilleq:

"Tanqiq una-aa whaten lliiħhaa. (naasqumineng tespikavek pimaan)

Aqelqam akitaa, "Aa-aa tanqiq taana tawaten lliiħaqqu igeleħhangi-naħħalunga"

Nemiim nukalpigaam pii, "Tagi, malightinga, iitħghi."

Salleq:

Nukalpigaam aga nemiini maligtaa, nenglumun itegħhaatuk.

Safkaaghutem saapelħha

Llilleg:

Nenglughħħagem ilungani qafsin ħażżeġ aghnagħhaat aqumuulluteng itegħ-vigmeng ima kiwavek, ighungit sakighquulluteng. Nanit aksigulagħluteng. Nanevgaq umiilek iggasighħi luni, nulighha saaghwani aqumluni. Aghnagħhaq ataasiq kiwavaghpaqun aqumluni alakaghħaghmi, nanilighħi luni.

Safkaaghutem ikightellha

Salleq:

Nemiim nukalpigaam aqelqaq nukalpigaq magħyaghqughaa ilutmu. Nukalpigaak piyulghiik ighungit gun aqumgalgħiit aghnagħhaat. Kiwavaa malukek aghnagħhaat ellmeggneng qesugnatun aleħquusinaghmeng,

Akuzilleq:

"Kaay uyuq, elpeklu agum uqiga efleghmighuunnegħi sigu-u? Uqengestaa-piguuq. Leganqun ighumni efleghmi itaghħi negħi tuq!"

Ataasiq aghnagħhaq piiq, "Kaay, sukaghħalek. Talwa whaa ighugħemni uqiga elpekaghħi negħi taqa. Yugħiġi aagna uqightupiġtuq."

Salleq, llilleg:

Nukalpigaq aqelqaq kiwavaghlu nanevgam saaghwakun aqumuq. Tamaa nengħi lu tħalli, tagħnugħha awa q-lu tħalli. Nukalpigaq esghapagusimaan ell-meggneng sameng kavyungunaan aleħquusinaghmeng.

Akuzilleq:

Nanevgam nukalpigaq aqelqaq pii, "Esgha teskiwna nen. Teskiwavek kiwavaa, aqelqaaguten."

Salleq:

Nukalpigaq teskiwavek kiwavaghtuq aghnaghaghmun. Aghnaghamaam elngaa-tall upughataa, kaamgiimaan, agaghquusimiita. Gaaghuisimaan pii. Tamaakut temngi tamaani kiyaghtaaghutut ellmeggneng yaakestaaghhaan temngi aleghquusimaghmeng. Taghnughaat naghaaghullghiit. Taakuk nukalpigaan-kuk aghnaghankuk aliillukek, neghuullghiik, aleghquusimaagmek.

Akuzilleq:

Aghnaghamaam aapsimakanga nukalpigaq, "Naken pinguzin? Naken tagizin?"

Nukalpigaam akisimakanga, "Aagkerugllak pinguunga. Kilgaanun qav-ngaq ima lliiqaagunga."

Aghnaghamaam pimakanga, "Taawa whaa, legan unuggaghmi whaa ugiknaqam-ken, nulighqennaqngukuvnga. Unaami aghnam saam aqfalleqaaten. Unuggii-naq whaannaquten."

Nukalpigam aaptaa, "Saam aqfalleqanga?"

Aghnaghamaam pii, "Aghnam legan saam aqfalleqaaten."

Nukalpigaam pii, "Angeghnaanghitunga, whaanliequnga. Pinaanghit-ngaagahtunga aghnam saam aqfakanganga. Maliggnaanghitaqa."

Salleq:

Tamaakut nengllugutangit allighihluteng ingaghquusimaghmeng. Taghnughaat qavaataqluteng lliightut. Paninang taakuk aleghquutaquk taaq-lutek neneghmeng. Aghnaghamaam minglliuumiita neghusit pii nukalpigaq,

Akuzilleq:

Aghnaghraq piiq, "Legan aviillequten. Ungipaataamken, whaa aviillequ-ten. Tawatetaqut. Ugiighaqsaghtunga, pinighilghii nukalpigaq qaagna, pi-nighilghiim tamaghaghmi kiyang aaptaqaanga, aghnangllaghqaanga, aangghu-taqaatnga, whani qavaghaqut, legan unaami aghthaqaa aviitaqut. Aghnam taam naten liisimakaqii. Quunpeng aqfaaqii. Tazima aviitaqut. Nukalpigaq qaagna qamagtuaq whaa, pinighilghiit whanganneng nulightughnaluteng piiq-salghiit. Taawa aghnam aqfaaqii."

Nukalpigaam pii, "Aqfakanganga maliggnaangitaqa."

Safkaaghutem saapellgha

Ungipaghaghta:

Llaaghanam unaami aghtha, hii, sanaqughnguq neghilak taana. Sanaqut qerngughuteghllagnaqt. Ighivgaghmi tawani iteghaallghii, iteghaallghii uglapestaaq. Llaaghanam taana nenglughruktaaghllak tesqagum aghistengan nenglukeftaa. Qerngughutfigllaguftuq.

Salleq:

Nenglughillag em ilungani taakut net, nukalpigaq aqelqaq, taanallu aghnaghqaq, angayuqakek, qafsinatlu aghnaghqaat, alla nukalpigaq, qafsinat mekelghiighhaatlu aghnaghaghhaatlu. Kinkut iteghaallghiit, aghnalgwaa- ghhaatlu nan evgaghhaatlu. Iteghaallghiit aqumumaghmi, ellmeggneng sameng aleghquusimaghmeng. Aqelqaq nukalpigaq aliilluku taanallu aghnaghqaq.

Akuzilleq:

Uka itenghata aghnat nukalpigaam aqelqam aaptaqaa aghnaghqaq, "Uuk- nangwaa?"

Aghnaghhaam akitaa, "Nakaa, nalluniinnaaghtuq. Iitqumi uga mamlegu- tepiglluni pillequq. Aghnagrugllaquuq."

Yugem legan piiqekanga aghnat itenghata, "Uuknangwaa?"

Aghnaghhaam akitaqaa, "Nakaa!"

Salleq:

Amigkun uka iitqestaghtuq aghnaghllak sagneghhaagneng tugumiighluni.

Akuzilleq:

Aghnaghhaam pii nukalpigaq, "Kaa, taakwa aqfaaten."

Salleq:

Aghnaghllak kelevaghlni takwaa nukalpigaq. Tamaakut esghapagaat.

Akuzilleq:

Aghnaghaghllag em nukalpigaq kaalluku pii, "Haa, aqfaamken. Ma- litinga. Tagi aqfaaqamken."

Nukalpigam pii, "Sangama?"

Aghnaghillag em pii, "Legan aqfaamken. Pilugugluten tagi malitinga."

Nukalpigaam akitaa, "Pinaanghitunga."

Aghnaghillag em pii, "Nakaan, legan tagi malitinga. Maliggnaqngwaagh- penga. Legan tagi malitinga."

Salleq:

Yugem qenwat qinuyagulluku nekevluni kaamgegni aallukek, atkunillu aataa. Taagken aghnaghllak maliglluku aanuq.

Saafkaaghutem saapelligha

Ungipaghaghta:

Aanlutek legan nukalpigam akuqaghlu kuyaviini aga kingunganeng aghnaghllak maligtaa. Nenglungestanun tespi kavek taglaataa, aavngaal- ghiimun. Maligtaa aghnaghllak kingunganeng yakuqegpenaan. Aghnaghagh-

rukutaaghllak sukaghllak taglaghyalghiimi. Piyugpallgha sukaghllak. Nukalpigam kingunganeng maligsaqminigu ketngigegkenkun tuutqaghtaqestaghlu. Manughaminun kaaluni aghnaghaghllak allangughpagtuq.

Lilleq:

Nenglusqughhaq, manugaani inglutztun amigem sanigkeni kayngek unglehtuullutek. Aghnaghaghllagenkuk nukalpigaankuk manughami nekevuullutek aleghquullghiik.

Safkaaghutem ikightellgha

Akuzilleq:

Segesqughutkelluku nunakun aghnaghaghllak piiq, "Haa! Aa-aa! Kaa! Paghyughtaghpeng! Hem-m (nenglaamaghmi). Allanguuten aqfaaqsaqemneng, aa-a paghyughtaghpeng. Tawatesigatut taglaatkanka. Maligsigataatnga whaten sukatutkaghmeng. Tagi malightinga. (Nekevumaghmi amigmun pimaghmi) Legan alingegpenang nayughistek taakuk qenngugkenkun tuutqaghtaamaagkenka."

Salleq:

Aghnaghaghllak legan aga iitghumalghii nengluminun saaghsimaagkenkek taa-kuk kayngek. Nukalpigaam maligtaa aghnaghaghllak kingunganeng naghughsimaag-kenka kayngek itegamineng saaghsimaagkenka. Naghughsayek kingugkeneng kayngek aglutek legan mengqutun amqegkaghaghtaaghii.

Safkaaghutem saapeellgha

Lilleq:

Ilunga nenglusqum: Iteghvigem qamani saningani quginagnaq aghnalqwaaq aqumluni. Nanighhaa saaghwani. Mamlesiiq nenglum ilunga. Nalighnegha qaamlluk. Melghutak tawani iteghvigel inglungani, sangwaak sagnegħħillagek wallu ulimalukek igaghqwaaghpagħmeng tegħġiġħimeng, unagħsighsugħiilluku. Ulaaq ataasiq aghnalqwaagh hem naniin saningani, ataasiq enkaam aghnaghagh-lagem naniin saaghwani. Iteghvilighluku nenglum qaamnanga.

Salleq:

Whaa itegħhaatuk aghnaghaghllagenkuk nukalpigaankuk nenglusqumun. Kelevaghħlutek ingatngakun aghnaghaghllagħem aqumuutuk. Taana aghnalqwaagh-lak iqilighmi, quginagnaq aqumluni ingatmini uwatangani, esghapagaak iteli-għiik. (Sallghem sivungani safkaaghutem mayugħtellgha)

Akuzilleq:

Aghnaghaghllagħem pii taawavek naani aghnalqwaaghħħħħħ, "Emta-aa avel-ghaqgħħnha! Ugiknaqnaqaqamnha una! Avelgħaqgħħnha, whangallu ugiim-

saagnaqunga. Emta nepiighutaghtigu."

Salleq:

Nukalpigaankuk aghnaghaghllagenkuk aghnaghaghllagem ingatnganun pilutek aqumuk. Aqumtaaghuisimaluki ungipaghaghta ungipaghaghtuq.

Ungipaghaghta:

Taagken elngaatal nenglum ilungani tawani, quginagnaq nenglu, qaamllugllagaqluni nalighnegha. Tawani taagken ighivgaghmi aghnaghaghllagnguq aghnaghahaayugtuq.

Akuzilleq:

Nukalpigaam pii aghnaghaghllak, "Meqsugtunga."

Akitaa aghnaghaghllagem, "Aa, meghsilaken?"

Nukalpigam pii, "Na, whanganneng meghyugtunga."

Aghnaghaghllagem pii, "A, meghegka uwantuk." (Keniimaghmi uwavek amigem saniganun melghutagnun.)

Qerngaagkenka ungipaghagtenkuk sallghenkuk:

(Ungipaghaghta ungipaghaamaluku nukalpigaq ungipaghallehtun pimaghmi.)

Nukalpigaq taawavek piiwaghtuq kenighiganun iteghvigel saaghwanun. Kallukek agigtaak melghutak. Taawavek piiwaghyalghiimi kenighiganun, agigsalghiimi meghqek - - meghllagmeng imalgek. Sekennaqsaghtughnguq, naten legan pighngaaghmi llangaqanguq eslaghllagughtuq imavek, megha sungaghyuketun. Haay, meghllagughtughnguq meghvigkaa. Liwenllunguq sekennaqaquq qayasqughhaq ketfaghtuq, yuggaan nugighsisimaan ellnga nukalpigaq. Nukalpigaam sivugtaghlluni esghapagaa qayasqughhaq. Neghnenghani iiwen whaa ketfaghaghfikaqaa naghpighnaqumaan. Amawha sivugaghlluni suupekestaghhaa. Legan meghllak, llangaqa unegna kellii, qagivleghalighluni. Suupekestaghluku, suupekestaghluku qayasqughhaq uyaavagh-

qaanghani meghnaqasaghtuq, iiwen whaa ketfiighwaghfikaqaa. Qenwannguq ugumiyagulluku suupeghllagyaqminigu aganguq kalevuq. Meragkiighluni kalevyan tunuvaghtuq.

Akuzilleq:

Pimakanga aghnaghaghllagem, "Uyuq sazigu? Esghanhisigu-u?"

Nukalpigaam akitaa, "Sangwaa?"

Aghnaghaghllagem pii, "Naghaaghutkaghyaqhaqa."

Nukalpigaam, "Aghtughlunga meneghmeng, meghnaqsalghiinga naghpigh-naqaatagyanga, meghnaqngulghiinga suupluku qenwat meghtunga."

Aghnaghaghllagem, "Kaay, naghaaghutkaghyaqhaqa!"

Salleq:

Ingaghquutut. Saaqwiliqullutek nukalpigaankuk aghnaghaghllagenkuk ingaghtuk sameng allighighllutek akisighlutek allakaqaghtaagmek. Atkug-megneng uiiglutek. Aghnalqwaadlu ingaghtuq ingatmikun allighighluni.

Ungipaghaghta:

Nukalpigaq qavaghpenani qavasighwaaghtuq. Puughllukek taakuk aghnaghaghllagenkuk aghnalqwaaghenkuk qavasighwaaghtuq. Qavamineng nuqeteghillak. (Salleq: whavek ungipaghaghta lliiqan ungipaghallighinaakun taakut ungipaghaatkegkii apellghatun pimaghmeng.) Llaaghanam qavanegh-meng nuqesimaluku uga aghnalqwaaghlaq maketekestaghlni nanimi saaghwa-ninguq ulaani tuguluku uka tagikestaghlni qavalghiik kaallukek ulaagh-mineng nukalpigaam naasqwa uqliitaa.

Akuzilleq:

Nukalpigaq uqliisatni nengzighhumaghmi, "Emm-hem-aa-haa-aa! " (Tawaten piyan aghnalqwaaghllak agliighwaghtuq neminun, ingaghaghlluni qavasighwaaghtuq, qavangughtaasighwaghtuq.)

Aghnaghaghllagem aaptaa nukalpigaq, "Aa, sazin, sazin?"

Nukalpigaam akitaa, "Aa, uugna aghnalqwaaq tagiighwaghsaghtuq, manum-tegnun nekgaghlluni ulaaghmineng tugumiighluni piyaghtuq."

Tawavek aghnaghaghllagem naani pii, "Uum, wasiwa pinaqlaataghtuten.

Kii!"

Ungipaghaghta:

Uganguq aghnalqwaaq, taghneghagni tagsisighwaaghaak. Taghneghagni yeghlegi aghyuughaak.

Akuzilleq:

Aghnalqwaaq, "Em-m hem hem hem! Tagitek! Tagitek! Tagsiimaagka, pinaanghituk."

Salleqlu Ungipaghalleqlu:

Ingaghquullaataghtut. Aghnaghqaq legan qavaghagelghii. Maaten qapragutkelluku ingaghaghtuq nukalpigaq aghnaghaaam nengakun, aghnalqwaaq tunutngamaluku. Nukalpigaq aghnaghaaam atkuganeng uligahsimalghii qapragutkelluku. Enkaam atkugmineng aghnaghqaq uligumakanga. Tawaten aghulii-ghwaaghlaataghtuq, qavasighwaaghtuq. Uga aghnalqwaaq pilaataqhtuq, make-lluni ulaani tuguluku uka tagilaataqhtuq. Whaa kaallaataqhtuq.

Sallghinac:

Aghnalqwaaq ulaaghtuumaghmi tagiluni qavaallghiignun. Qulegkeneng qavalghiik yuvghiighumaagkenka ulaaghmineng panini uqliitaa nukalpigaam atkuganeng ulilek. (Whaten pimaghmi, "Panikaqnaaghqaq!") Tawaten piigh-lluni, uqliilluku anawaa ulaaghmineng.

Safkaaghutem saapellgha

Ungipaghaghta:

Hii, anaguyaqminigu aghnalqwaaaghllagem taakunginaghhaagneng naasqwa kepqaghlluku! Piyaqminigu paniga! Aghnalqwaaam nukalpigaaniluku panini ulingalghii nukalpigaam atkuganeng. Kepqaghsamigu naasquq aganguq legan

ullghitaghtuq, ullghitaghtuq aga legan taawegkuk nayughistek kayngeghlla-
gek kangghugtiinaamaan. Nukalpigaq nekefqaghtengnginaamaghmi. Aghnal-
qwaam esghaghluu panini, "Hem-m, natu yeghlegi!" Legannguq aghnalqwaa-
ghem eggmillghasimaan ulaaghmineng milughnautkesaqminigu. Milughyaghhaa,
nalugusalghiimi ulaaq awatghulluku. Ulaaq tekiituq apungulluni minglekun.
Tekiisan ulaaghllaga akuqaghluu nukalpigaam ellnganllu aghnalqwaaq taa-
wavek uqlighquusaqminigu araghaataamaluku. Milughyaqminigu aghenqignegha
taakwna kepqaghlluku. Saghuyagminenguq akuqaghluu aghnalqwaam milugh-
nautkesaqminigu eggmillghaghataasimaan! Milughyaqminigu legan nukal-
pigaam saghuyagmineng ellnganllu ulaaq tuguluku tazingavek elngaatall
milughyaqminigu saghuyaga ilefkaghaghlluku. Legannguq ilefkaghaghetellghet
ullghitanghata taawegkuk kayngek tuguluki kangghugtaghaqiik. Taagken
aghnalqwaaq talliighusami ulaaq eggmiiqluku suna uqlighqughta. Ugumin-
qaghaataamaghmi aglugmineng ulaani amqeghlluku. Mekelghiiq tazingavek
elngaatall pinautkesaqminigu ulaaghmineng. Qenwatlu miluusaghhaa, legan
nukalpigaam awatghutaqegkanga nalugunneghmini ulaaq. Legan minglekun
apumkaataqelghii. Ellnganllu nukalpigaam minglemeng ulaaq tuguluku am-
qegkaghluu tazingavek tawaten uqliitaa. Ulaaq amqeghmiini miluusaqmini-
gu aghnalqwaam naasqwaliegen ilefkaghaghiluku. Aga legan taawegkuk na-
yughistek ullghitanghata kangghugtaghaqegkangik. Aga aghnalqaaghllak
uullghaghsimalghii tuquluni. Takwaaghaghllukek taakuk kayngeghllagek
panamineng aga tuqtqaghtaghaak. Taagken anighqun kumaghlluku ivaghi-
yalghiimi nenglumi tawani, paqemsuggiituuq. Mamlegllak taagna kukegsaq-
minigu nukalpigaq qaspighquulluni, qaspighteghllagluni. Yuuk naasqwi-
testaghhiinaq. Arekull un'gum nukalpigaa aghnaghaghmeng nulightughaq-
salghii, aghnam taglaataqsaqangi, naangan aga ulaaghllagmineng kepqash-
qughaqegkangi. Aanluni paaghqitesugnisan aga atghaghtuq teskanavek

tukuqsuwhaaghminun.

Llilleq:

Nenglughllagem ilungani taakut ataasit net nukalpigaam tukuqsuwhaa-
ghi qavaatet. Aghnaghqaq taana ingatmini qavaq.

Safkaaghutem ikightellgha

Salleq:

Tawaten qavaasimaluki nukalpigaq iteghtuq. Iteghluni kiwavaghlni
aghnaghaghmun qavalghiimun. Nukalpigaq aqumyan aghnaghqaq tagtughaghtuq,
aqumqaghtuq.

Aleghquilleq:

Aghnaghaam pii, "Kaay, uyuq atghaghsin? Haay, atghaghsin? Naten
atghaghsin?"

Nukalpigaam akitaa, "Atghaghtunga legan."

Aghnaghqaq, "Atghaghtestataan?"

Nukalpigaq, "Aa, atghaghtestataatnga."

Aghnaghqaq, "Allameng taglaghilleqsiin?"

Nukalpigaq, "Nakaan. Tuququumaagka."

Salleq:

Aghnaghqaq qapriitughtuq, nagaqughluku tawaten akuzilghii nukalpigaq,
ugpeqanghilihngughestun.

Ungipaghaghha:

(Tawaten nukalpigaankuk aghnaghankuk aqumtaaghuisimalukek ungipaghagh-
ta ungipaghaghtuq.) Ungipaannaqinaghluku aghnaghqaq nukalpigaam sumeghta-
ghaghtuq, "Sanganlli tuququumanilukek apeghaigngak." Qimayugllagumalghii
tamaakughmiit suwaknayukatkek. Tuqunnayukangatni alingruughumalghii.
Taagken ingaghquusimalghiik elkeklu alla sameng pigpenatek.

Salleq:

Nukalpigaq ingaghlluni mulupaggenani tamaakut makequutut, tagtu-quutut. Aghnaghag malliightuq elngaatall. Ingleghet taakwegkut malli-ragkiighii sukatepiglluki. Puughhesingwaaghutkelluku naani kaasamigu sigutqughaa. Tamaakut ilangi eilmeggneng aleghquusimaghmeng aqumtaaghut-tut. Nukalpigaq ungelegruuugtuq qapriitughtuq aqumgaghmi. Aghnaghaa naani sigutqughluku wata allegtuq tamaani. Aghnam, naangan ugini sigut-qughaa saaghwmmini aqumgalghii yukumighiluni.

(Whaten qapragusimaluki ungipaghaghta ungipaghaamaghmi.)

Ungipaghaghta:

Kaay, watanguq nukalpigaq qimagyugllagtuq aanyugilagtuq, tuqut-kagni suwaknayukaskek. Inganguq nanevgam kaamgegni tungsighaak nuliigh-mineng. Aatqughaak. Kaay, wanlegi nukalpigaq alingruughtuq. Aga aanuq nanevgaq. Nukalpigaq sumeghtaghaghtuq, "Sanaqelleqa aagna!"

Safkaaghutem saapellgha

Llilleq:

Nenglum manughaani nanevgaq nekevluni elngaatall qapriituumaghmi uteghpaarkitaaghumaaghmi. Tawaten pimaluku safkaaghun qelpeghetuq.

Akuqilleq:

Nanevgaq umiilek manughami nekevluni, "Hii hi hi hi hii-i-y!
Hii hi hi hii-i-y! Aa-aa nunakanguq nulanaquq!"

Salleq:

Tawaten pimaluku yuget tagilaghaatut, nagasaatut.

Akuzilleq:

Wata umiilek nanevgaq piiq, "I hii hi hi yaa, i hii hi hi yaa, pinighiyulghii pinighili. Sukaghiyulghii, sukaghili. Nakengnuq ken-lugh-aa nunaneng-aa yugighsaghtek tuququumaagket. Nunakanguq nulanaquq!"

Salleq:

Tamaakut araqumaghmeng aqfalaatut tamaani.

Akuzilleq:

Taawa umiilek akuziiquq, "Avaqutaghpesi-ii sanqutangit aqfayulghiim aqfaliki. Yugighsaghtegnguq tuqutuumaaqket!"

Safkaaghutem saapellgha

Ungipaghaghta:

Legannguq umiilgem tawaten pii, tamaakut nenglungestamun ketanqu-nneqegsaasalghiimi. Alikumtaaghilakumaagket arekull tespikegkuk quginagnak yugighsaghtek. Qetgeghunneqegsaataat nenglungestaq. Ifkaghtaat nenglungestaq. Ifkaghqaqmegteggua avaqtiiit aga minglemi qaspighthaqluteng naasqwilnguut. Panangit tugulaghluki atghaaquutiit. Kii, quyaghllagtuq neghllak, yugighsaghtek tuququghnilukek.

Llilleq:

Nenglum ilungani nukalpigaankuk aghnaghhaankuk aghnaghhaam ingatangani aqumuullutek aleghquullghiik.

Safkaaghutem ikightellgha

Ungipaghaghta:

Tamaakut taam nem yugi apalliighutii taakuk aghnalqwaaghliagenkuk panikullighiik aviighusalghiigkenka. Piniightaa kiyaghtaallghat. Taagken taam kingungani pighngaaghmi nukalpigaam tawantekestaghngaaghmi pii aghnaghqaq,

Akuzilleq:

"Nemiilguunga-aa, nemiinka esghaghyaghtuqaghnaqanka."

Aghnaghhaam, "Sukallutenngam wataghllak tagilghaaten."

Nukalpigaam, "Legan tagillequnga. Nemiingiighhaanka esghaghyaghtuqaghnaqanka. Nemiilguunga."

Salleq:

Nukalpigaq nekevluni aanuq.

Safkaaghutem saapellgha

Ungipaghaghta:

Aghulaquq nukalpigaq. Leganqun kilgaanun aghulaqlaataghtuq. Sukaghhlak. Igleghtuq tumemiku-un. Naayghaghllaget legan sungaghyuggi-naat kaalluki naghughtaqluki.

Llilleq:

Nukalpigaq piyulghii. Naayghat aga agani. (terugikat minglemi.) Nanegasquughhaq nenglusquughaghmi manughaani aqumluni ayveghem tulimaa-neng piliimsukestalghii.

Safkaaghutem ikightellgha

Ungipaghaghta:

(Ungipaghaghta ungipaghaamaluku ungipagham yugi ungipaghallighinaa-kun samaghmeng.) Igleghalqinaghllagliuni, iglighalqinaghllagliuni, neminun kaatuq. Kaateqeghtuq. Neminun kaalluni, nemnguq iquggaani sunataana nanegasquughhaq manughaghaghmini ayveghem tulimaaneng paasnages-taghaqeftuq, piliimsukestaghaqeftuq. Nanegasquughhaq tesqamanliugha-qeftuq nesquughaghmini, sangwaa kayaalikaghhaq kayutngitalghii.

Salleq:

Nukalpigaam takwaa nanegasquughhaq.

Ungipaghaghta:

Takutkelluku sumeghtaghaamalghii nukalpigaq, "Una kina whavek lliightha." Qayughllak nutaan esghaqanga ellngan. Naa taana liisimakegkanga, ellngan nekegkanga.

Akuzilleq:

Nanegasquughhaq piliiqestaghngaaghmi payugaghutkelluku esghaghyamigu

manumini nukalpigaq piiq, "Ighh! Kii! Naken nukalpigaq una pii!"

Nukalpigaam akitaa, "Elpegmi naken pizin?"

Nanevgaghhaam pii, "Matum yukaanga whanga."

Nukalpigaam pii, "Whangallu matum yukaanga."

Nanevgaghhaam aaptaa, "Elpek naken pizin?"

Nukalpigaam akitaa, "Whangallu maakumiinguunga."

Ungipaghaghta:

Nukalpigaam ungipaghsumakanga nanevgaghhaq ellmi atamineng, na-kaan atakutni apeghpenaan. "Naagu, atamiaatgha atighluku. Nanevgaghhaam akisimakanga, "Neghiipiglluni aviighutkaaguq. Neghiipiglluteng aviighuquutkaagut tamaakut. Apamni taami anglikaagunga." Nuliighmillu nukalpigaam atighluku aatgha ungipaghsumahaa, "Naagu?" Nanevgaghhaam akitaa, "Naakallu taana neghiipiglluni aviighutkaaguq." Naanillu aapsagħħaa, ellngallu neghiipiglluni aviighusimanii nanevgaghhaam.

Akuzilleq:

Nukalpigaam aaptaa nanevgaghhaq, "Elpegmi kinanguzin?"

Ungipaghaghta:

Atighyaqminigu nanevgaghhaam ateni, ellngan taam nukalpigaam igh-negħha, tagħnughhaa!

Akuzilleq:

Nukalpigaam pii, "Uyuq ighnejqamken?"

Salleq:

Nukalpigaam savigpani amuughaghtaa tafsimineng. Savigpagmineng kaapaa nanevgaghhaq tuqulluku. Nanevgaghhaq kaapsatni ulleghtuq. Tuqulluku taagken ellmineng savgpagmineng kaapluni tuqutuq. Ellngallu saaghwakun nanevgaghhaam ulleghtuq.

Ungipaghaghta:

Nukalpigaam liilluku ellminun ighnequtni taana nanevgagħhaq, segh-leghyugem angtalanganeng sumegħt tagħġi penani legan savigni neng tuqu lluku ellmillu tuqu tuq. Segħleghyugħum alħi esghagħlu kuna iġħnejni nanevga-ghhaq, naqam ellmi nukalpigaq.

Taana nukalpigaq kilga antegħi l-lagħem aghyull ġħilnguq. Yugħusini igleħ-tem, ulapem aflengakegka qiegħkanga. Enkaam aghyull ġħilnguq. Taana iġħnejha tagħnughha at-taganeng ima pivak ġħalli l-ġġid sastell ġħiex apangita. Sall-ġħilnguq ulapel ġħilnguq anglinguluni. Nangħlieke ġħalli l-kien, tagħ-ruġħ-sigħasa qangat taiwa. Enkaam sukatep ġiġi l-ġġid ima nanevga q-aalħi. Nukalpigaq neminun kaatep ġiġi naħħi. Tefaa.

Safika aghħutem saapei l-għa